

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

GALERIE NOVÁ SÍŇ | Nové Město, Voršilská 3

Voršilská ulice vede kolmo z ulice V Jirchářích k Národní třídě. V ulici, které se od 15. století říkalo Kropáčkova, bývaly vápenice, cihelny, lázně a hospodářský dvůr. V roce 1839 získala pojmenování Uršulinská podle německého výrazu Ursulinen-gasse. V Královské kronice prof. Fr. Ruth poznamenal, že jde o germanismus, neboť správný český název zní Voršilská. A tento název od počátku 20. století začal platit i úředně.

Dům č. p. 139 ve Voršilské ulici je nemovitá kulturní památka, která je součástí areálu kláštera voršilek, který se rozkládá mezi Národní třídou a ulicemi Voršilskou a Ostrovni. Na těchto pozemcích u někdejšího staroměstského hradebního příkopu stávaly domy již krátce po založení Nového Města pražského. Raně barokní klášterní komplex a školní budovy, včetně kostela sv. Voršily, vznikly v letech 1674–1679. V průběhu času byl areál kláštera voršilek několikrát přestavován, do-
stavován a porušován četnými mladšími zásahy.

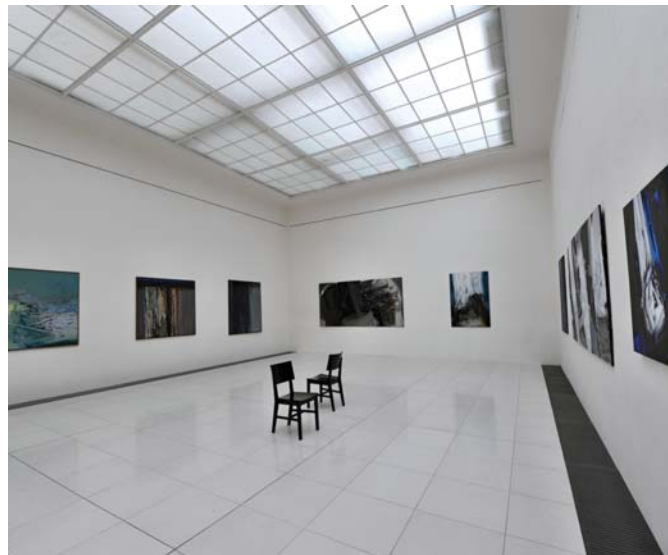
Kořeny výtvarného spolku Jednota umělců výtvarných sahají až do roku 1898. Mezi zakladateli najdeme jména umělců tvořících tzv. generaci Národního divadla, kterými byli Josef Václav Myslbek, František Ženíšek, Vojtěch Hynais, Václav Brožík a Mikoláš Aleš. Jednota po svém rozšíření potřebovala získat nové výstavní pro-

story, a protože snaha o vybudování vlastního domu nebyla už tehdy nová, byl řadu roků shromažďován kapitál právě s tímto cílem. Našetřená finanční částka ovšem postačila jen na skromnou stavbu, nikoli na zakoupení stavebního místa, a tak byla galerie po dlouhém hledání postavena na pronajaté parcele v areálu kláštera sv. Voršily.

Stavba galerie Jednoty umělců výtvarných (J. U. V.), která byla posléze ještě několikrát upravována, byla dokončena v roce 1934. Výstavní síň Jednoty je novodobá, klasicistní budova stojící v místě původního hospodářského vjezdu do kláštera. Projekt vypracoval žák Jana Kotěry architekt Jaroslav Rössler. Vnitřní prostor budovy překvapuje rozměry, členitostí a úpravou. Samotný prostor galerie vyniká především svým dokonale rozptýleným denním světlem a funkcionalistickou střídmostí. Fasáda je prostá a řešena vhodně k svému okolí. Roh domu Jednoty byl věnován výkladcům, které měly velký význam pro reprezentaci spolku.

Pohnutá historie minulého století nevynechala ani areál kláštera voršilek. Klášter byl násilně zrušen komunistickým režimem v roce 1951. Sestry voršilkyně se znovu mohly ujmout svého historického majetku až po čtyřiceti letech, kdy byl v roce 1991 celý areál vrácen Komunitě Římské unii řádu sv. Voršily. Galerie NOVÁ SÍŇ je územně součástí kláštera a ve vlastnictví řádu. Výstavní činnost galerie na základě nájemní smlouvy provozuje Jednota umělců výtvarných v čele s předsedou Josefem Achremem.

Prameny: Mgr. Ant. Ederer, kronikář MČ Praha 1; Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

VÝKLENKOVÁ KAPLE SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Malá Strana, Vojanovy sady

Vojanovy sady svůj současný název získaly až v roce 1954, kdy byla zahrada otevřena pro veřejnost a pojmenována podle významného českého herce Eduarda Vojana. Přes přízvisko „sady“ si uchovala intimnější charakter. Původně šlo o část ovocné zahrady přináležející k biskupskému dvorci založenému na Malé Straně ve 13. století. Zahrada se rozkládala na území někdejšího dvora pražských biskupů mezi ulicemi U Lužického semináře a Letenskou. Další písemná zmínka je až z 15. století, kdy byla zahrada v roce 1420 zničena husity. Následně byla zahrada rozparcelována mezi malostranské a staroměstské měšťany podobojí. V roce 1655 vykoupil pozemky císař Ferdinand III. a předal je řádu karmelitánek, které uvedl do Prahy.

V klášterním komplexu karmelitánek byly vystavěny tři menší stavby, ke kterým se nezachovaly žádné dokumenty. Kaple sv. Eliáše byla údajně postavena mezi lety 1660–1670 jako typická zahradní kaple v podobě grotty. V roce 1715 měla být do zahrady (klášterní kronika uvádí až v roce 1743), na náklad Eleonory z Valdštejna, postavena klenutá kaple zasvěcená zakladatelce řádu karmelitánek sv. Terezii z Avily. Třetí stavbou je vyklenková kaple s vyhlídkovou terasou, která patrně pochází z 2. poloviny 17. století. Faktem je, že kaple byla zdokumentována na plánech Matěje Hummela z roku 1782.

K výstavbě vyklenkové kaple sv. Jana Nepomuckého se nezachovaly žádné dokumenty. Kaple mohla vzniknout bezprostředně s výstavbou ohradní zdi kláštera a s úpravou zahrady, na jejíž hlavní osu je disponována. Dříve vyklenek zdobila socha sv. Jana Nepomuckého, která však pocházela už z doby krátce před rokem 1749. Sochu světce údajně dodal Ignác František Platzer (přestože v době předcházející byl klášterním sochařem Johann Geiger). Model k tomuto sousoší se zachoval v Muzeu hl. m. Prahy.

Půdorys věže tvoří trojúhelník, jehož přeponu a tím i zadní stěnu tvoří ohradní zeď, oddělující Vojanovy sady od ulice U Lužického semináře. Vyklenková kaple je velmi prostá, ale zajímavá architektura šikmo vystupující z ohradní zdi tak, aby její čelo bylo v kolmici na hlavní osu zahrady. Druhá strana kaple pak měla pohledově uzavírat kolmou cestu, která dnes už neexistuje. V obou čelech jsou různě hluboké vyklenky. Hlavní je hlubší a jeho průčelí člení rámce (s výrazným listovcem¹), které odděluje nosné pilíře od cviklů² polokruhového oblouku. Ve vrcholovém klenáku³ je reliéf slunce. V postranním vyklenku, zdobeném klenákem s erbem karmelitánů, jsou vlevo dveře na točité schodiště (s malými osvětlovacími okénky), jímž je přístupná vyhlídková terasa nad vyklenkovou kaplí. Dveře jsou umístěny v kamenném ostění s raně barokní profilací archaického typu.

Pěčí a nákladem Městské části Praha 1 prošla tato kulturní památka v letech 2012–2013 celkovou obnovou. Rekonstrukce řešila nutnou opravu omítky narušené působením vztlínající vlhkosti. Nejvíce se projevující degradací omítky pod korunní římsou. Silně byla poškozena i omítka na klenebním pásu a přilehlé ploše konchy⁴. V havarijním stavu se především nacházela dřevěná konstrukce schodiště vedoucí na terasu. Stav nosné konstrukce schodiště nezajišťoval základní požadavek na stabilitu a bezpečnost.

¹ ornament složený ze stylizovaných listů, řazených vedle sebe jakoby ve dvou vrstvách na sobě

² trojstranná plocha mezi obloukem nebo dvěma sousedními oblouky a vodorovným a svislým orámováním

³ článek klenebního oblouku, obvykle klínovitého tvaru

⁴ čtvrtkulová klenba

Prameny: Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

KOSTEL U SALVÁTORA | Staré Město, Salvátorská ulice

Salvátorská ulice, spíše ulička, vytváří pravý úhel kolem kostela sv. Salvátora a zkracuje cestu mezi ulicemi Kostečnou a Dušní. Ulice vznikla při asanaci odbouráním domů, které přiléhaly ke kostelu sv. Salvátora. Úředně své jméno ulice získala v roce 1910 podle výše uvedeného kostela.

Pozdně renesanční novostavba č. p. 1045 je největší pražský evangelický kostel zasvěcený Spasiteli (salvator = spasitel). Z počátku byl kostel Pražany nazýván „německý“. Kostel byl postaven v zahradě dnešního domu č. p. 930, který pro německý evangelický sbor koupil Jáchym Ondřej Šlik¹, jenž byl 21.06.1621 mezi popravenými českými pány na Staroměstském náměstí. Popravený šlechtic byl po staroměstské exekuci pochován v kostele sv. Salvátora.

Na začátku 17. století se přistěhoval do Prahy značný počet německých luteránů, kteří brzy začali postrádat vlastní kostel. Kromě kostela měla na pozemku být vybudována fara, škola a gymnasium. Kostel byl vybudován v letech 1611–1614 stavitelem Janem Kryštofem z Graubündenu. Uváděn je i stavitel Jan Dominik de Barifis (Paris). Za autora projektu bývá považován Giovanni Maria Filippi. Pozdější stavební úpravy kostela vedl stavitel Jan Prachner. Po Bílé Hoře byl kostel evangelíkům zabaven, uzavřen a jeho kazatelé vypovězeni z Prahy. Konfiskovaný kostel získali v roce 1626 pavláni, řád poustevníků sv. Františka z Paolí. Za josefínských reforem byl kostel v roce 1784 odsvěcen a zrušen. V roce 1790 vydražen a od roku 1795 se v něm usídlil mincovní úřad. Objekt bývalého kostela byl upraven pro potřebu výroby mincí, instalovány stroje, vystavěny žíhací pece a boční lodě kostela používány jako stáje. Mincovna pracovala v kostele až do roku 1857. V roce 1863 dovolil císař českým evangelíkům, aby si kostel vykoupili zpět pro náboženské účely. V roce 1918 vzniká sloučením evangelických církví helvetského a augsburského vyznání Českobratrská

církev evangelická, jejíž salvátorský sbor v Praze 1 duchovně i materiálně spravuje kostel U Salvátora dodnes. Mezi členy sboru nalezneme jména slavných osob české historie např. T. G. Masaryk a Fr. Palacký.

Vystavěním tribunu² nad bočními loděmi byl objekt po roce 1689 částečně zbarokován. V druhé polovině 18. století byla hlavní loď a kněžiště vyzdobeno rokokovými štukaturami. Zároveň bylo kostelní průčelí doplněno o dvě věže, které jsou typickým znakem protestantských chrámů. Trojlodní chrám basilikálního typu s polygonálním závěrem má typově dvouvětvé průčelí, z věží se však zachovala jen jedna. Dominantní část prostoru kostela tvoří hlavní loď, která není odlišena od kruchty³ ani výškou, ani rozšířením, ale pouze výraznějším pilastrem⁴ a pasem. Do bočních lodí se otevírá čtyřmi dvojicemi arkád nad sebou. Hlavní loď kostela osvětlují oválná okna s novější štukovou dekorací.

U příležitosti čtyřstého výročí od zahájení stavby kostela byla na jaře 2011 dokončena náročná oprava varhan U Salvátora. Jedná se o jedny z největších mechanických varhan v České republice. Varhany, které mají téměř tři tisíce píšťal a 47 rejstříků⁵, postavil v roce 1865 pražský varhanář Karel Vocelka. Cena opravy dosáhla téměř k 20 milionům korun, které byly čerpány z grantu Evropské unie, Norských fondů, Nadace Z. Bakaly a příspěvkem od Pražského magistrátu.

¹ Jáchym Ondřej Šlik, hrabě z Pasounu a Holejče (1569 - 1621), šlechtic a politik, jeden z hlavních vůdců protihabsburské stavovské opozice, direktor a hlavní mluvčí českých stavů.

² neboli empora je vyvýšené místo nebo prostor

³ hudební kůr, určen pro varhany, pěvecký sbor, hudebníky atd.

⁴ svislý architektonický prvek, vystupující mírně z líce stěny a opatřený hlavicí a patkou.

⁵ každý stroj (varhany) sestává z několika řad píšťal čili rejstříků, které je zpravidla možno nezávisle zapínat a vypínat. Každý rejstřík sestává z píšťal různé konstrukce, z různého materiálu, různých rozměrů a tím i různé barvy zvuku a různé tónové výšky.

Prameny: Mgr. Ant. Ederer, kronikář MČ Praha 1; Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

DŮM U TAUCERŮ | Malá Strana, U Zlaté studně 1

Ulice U Zlaté studně nese název podle litinového znamení na domě č. 4, kdysi hostince, později restaurace a dnes hotelu. Reliéf od sochaře Josefa Malinského znázorňuje setkání Krista a ženy ze Samaří¹ u studny s nápisem: „Deus est spiritus“.

Dům č. p. 169 v ulici U Zlaté studně č. 1 je nemovitá kulturní památka, zapsaná v Ústředním seznamu nemovitých kulturních památek. Nachází se na území Pražské památkové rezervace, památky chráněné organizací UNESCO. Stavební historie domu je spjata se sousedními domy, které tvořily uliční čáru nejstarší přístupové cesty na Pražský hrad. Parcely pro umístění domů byly získány odsekáním skály a stavby zapuštěny do vybíhajícího svahu pod hradem. Fr. Ruth v Kronice královské Prahy (1904) dům jmenuje U Tancerů. Dnešní odborné prameny uvádějí název U Taucerů. Jisté je, že jméno dům získal podle některého ze svých majitelů.

Dům U Taucerů (U Tancerů) je novostavba z roku 1998 se zachovanými fasádami z klasicistní přestavby. Předchůdce stávajícího domu zničil požár roku 1541 a renesanční podobu zruinovala třicetiletá válka. Od základů byl dům nově postaven v roce 1691. Další výraznější stavební úpravy proběhly v 1. polovině 19. století. V roce 1998 začala kompletní rekonstrukce domu podle projektu ateliéru KAVA

[Ing. arch. Karásek, Ing. Koukolová]. Hlavní objekt domu U Zlaté studně byl téměř celý vybourán, zůstaly jen vnitřní nosné konstrukce a malý sklípek z cihel. Ve dvou místnostech prvního patra byly při bourání objeveny záklopové stropy. Z fragmentů výzdoby lze usuzovat na barokní rostlinný dekor (listy, květy tulipánů). Na záklopech se našly stopy po požáru. Po statickém zajištění následovala náhrada krovu a výměna střechy. Zároveň bylo započato s rekonstrukcí domečku ve svahu, který je přístupný z terasy mezi 3. a 4. patrem hlavního objektu. Železobetonová konstrukce teras je ukryta pod úrovní terénu a betonové schodiště je obloženo pískovcem. Zachované zdivo bylo opraveno opukovými kameny a byly použity „ruční“ ostře pálené cihly.

MČ Praha 1 jako investor rekonstrukce rozhodla do objektu umístit dům s pečovatelskou službou. Od roku 2002 objekt plní funkci polyfunkčního sociálního zařízení, kde je celkem dvanáct bytů, z toho deset garsoniér. Nechybí sesterna, jídelna s ohřívárnou jídel, klubovna, technické zázemí a výtah. Zvláštní pozornost byla věnována obyvatelům se zdravotním postižením, pro které jsou speciálně vybaveny koupelny, schodiště a podlahy. Nově zbudované terasy jsou dělené na pobytovou část, kde jsou rozmístěny lavičky a část pro pěstování okrasných květin. Adresa domu s pečovatelskou službou byla vybrána s ohledem na klidné, tiché prostředí v samém centru turistických tras.

¹ bylo město v Samařsku (dnešním Izraeli)

Prameny: Mgr. Ant. Ederer, kronikář MČ Praha 1; Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

TREZORY BÝVALÉ STÁTNÍ BANKY ČSR

Malá Strana, Malostranské nám. 25

Název Malostranské náměstí je odvozeno od jména města založeného v místě roku 1257 nejspíše lokátorem¹ Přemysla Otakara II. Nejdříve bylo nazýváno Novým Městem, pak Menším Městem pražským a od 15. století Malou Stranou. Na místě současného objektu stávala původně řada měšťanských domů spolu s kostelíkem sv. Václava a starou malostranskou radnicí. Celý tento prostor dostal ve 20. letech 17. století do vlastnictví řád Tovaryšstva Ježíšova. Raně barokní novostavba vznikla podle plánů G. D. Orsiho a F. Lurago v letech 1737–1752. Po zrušení jezuitského řádu roku 1773 se objekt stal majetkem habsburské monarchie. V 19. století byl sídlem vrchního zemského soudu. Po vzniku Československé republiky (28. 10. 1918) budova připadla ministerstvu financí. V šedesátých letech 20. století správu budovy převzala Matematicko-fyzikální fakulta Karlovy univerzity a budova začala sloužit ke vzdělávání.

Pro potřebu Ústřední státní pokladny byla v nádvoří objektu postavena v letech 1922–1927 novoklasicistní bankovní dvorana podle projektu A. Špalka. Mosaznými vraty s ozdobnou mříží vejdeme do dvoupatrového interiéru haly, kterou obklopují vysoké osmiboké pilíře z černého mramoru. S jejich černou barvou kontrastuje šedohnědý parapet galerie. Prostor osvětluje řada oken v převýšeném polopatře a prosklená kupole nad celým středním prostorem. Zcela novodobé jsou

sklepní prostory pod dvorní zástavbou, kde byly umístěny trezory. V trezorech byly umístěny nejen soukromé bankovní schránky, ale hlavně zde byl skryt zlatý poklad nového československého státu. Vznik nezávislé centrální banky (Národní banka Československá v roce 1926) byl doprovázen přechodem k měně kryté zlatem. NBČ byla povinna dohlížet na stanovený podíl krytí bankovek drahým kovem a hodnotnými cizími měnami.

Objekt č. p. 2 na Malostranském náměstí v letech 2001–2006 prošel rozsáhlou rekonstrukcí, která se dotkla hlavně vnitřku budovy. Kde došlo k odstranění novodobých provizorních vestaveb. Budově se podařilo rekonstrukcí přizpůsobit současným obecným provozním požadavkům. Vybudováním jádra s výtahy, sanitárním zařízením a páteřními technickými rozvody. Druhé, třetí a čtvrté patro slouží výhradně školnímu provozu. Uspořádáním místností a komunikací umožnilo oddělit rušný provoz poslucháren od pracoven pedagogického a vědeckého personálu. Prostor bývalé bankovní haly, se současným názvem „laboratoř“, je studenty využíván ke studiu a bádání. Ve druhém podzemním podlaží došlo k zachování autentických trezorových cel, které jsou využívány jako depozitář pro knihovnu a archiv. Pečlivou a citlivou rekonstrukcí se podařilo zachovat historickou krásu nemovité kulturní památky a zároveň umožnit její současné důstojné využití.

¹ byla osoba, která ve středověku prováděla lokaci. Byla tedy pověřena založením vsi či města. Povinností lokátora bylo najít lidi ochotné se v novém sídlišti usadit.

Prameny: Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

TREZORY BÝVALÉ STÁTNÍ BANKY ČSR

Malá Strana, Malostranské nám. 25

Název Malostranské náměstí je odvozen od jména města založeného v místě roku 1257 nejspíše lokátorem¹ Přemysla Otakara II. Nejdříve bylo nazýváno Novým Městem, pak Menším Městem pražským a od 15. století Malou Stranou. Na místě současného objektu stávala původně řada měšťanských domů spolu s kostelíkem sv. Václava a starou malostranskou radnicí. Celý tento prostor dostal ve 20. letech 17. století do vlastnictví řád Tovaryšstva Ježíšova. Raně barokní novostavba vznikla podle plánů G. D. Orsiho a F. Lurago .

Po zrušení jezuitského řádu roku 1773 se objekt stal majetkem habsburské monarchie. V 19. století byl sídlem vrchního zemského soudu. Po vzniku Československé republiky (28. 10. 1918) budova připadla ministerstvu financí. V šedesátých letech 20. století správu budovy převzala Matematicko-fyzikální fakulta Karlovy univerzity a budova začala sloužit ke vzdělávání.

Pro potřebu Ústřední státní pokladny byla v nádvoří objektu postavena v letech 1922–1927 novoklasicistní bankovní dvorana podle projektu A. Špalka. Mosaznými vraty s ozdobnou mříží vejde me do dvoupatrového interiéru haly, kterou obklopují vysoké osmiboké pilíře z černého mramoru. S jejich černou barvou kontrastuje šedohnědý parapet galerie. Prostor osvětluje řada oken v převýšeném polopatře a prosklená kupole nad celým středním prostorem. Zcela novodobé jsou

sklepní prostory pod dvorní zástavbou, kde byly umístěny trezory. V trezorech byly umístěny nejen soukromé bankovní schránky, ale hlavně zde byl skryt zlatý poklad nového československého státu. Vznik nezávislé centrální banky (Národní banka Československá v roce 1926) byl doprovázen přechodem k měně kryté zlatem. NBČ byla povinna dohlížet na stanovený podíl krytí bankovek drahým kovem a hodnotnými cizími měnami.

Objekt č. p. 2 na Malostranském náměstí v letech 2001–2006 prošel rozsáhlou rekonstrukcí, která se dotkla hlavně vnitřku budovy. Kde došlo k odstranění novodobých provizorních vestaveb. Budově se podařilo rekonstrukcí přizpůsobit současným obecným provozním požadavkům. Vybudováním jádra s výtahy, sanitárním zařízením a páteřními technickými rozvody. Druhé, třetí a čtvrté patro slouží výhradně školnímu provozu. Uspořádáním místností a komunikací umožnilo oddělit rušný provoz poslucháren od pracoven pedagogického a vědeckého personálu. Prostor bývalé bankovní haly, se současným názvem „laboratoř“, je studenty využíván ke studiu a bádání. Ve druhém podzemním podlaží došlo k zachování autentických trezorových cel, které jsou využívány jako depozitář pro knihovnu a archiv. Pečlivou a citlivou rekonstrukcí se podařilo zachovat historickou krásu nemovité kulturní památky a zároveň umožnit její současné důstojné využití.

¹ byla osoba, která ve středověku prováděla lokaci. Byla tedy pověřena založením vsi či města. Povinností lokátora bylo najít lidi ochotné se v novém sídlišti usadit.

Prameny: Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

DŮM U SV. URBANA | Staré Město, Týnská 17

Týnská ulice spojuje Staroměstské náměstí s ulicí Masnou. Začíná úzkou soutěskou mezi domem U Kamenného zvonu a Týnskou školou, rozšiřuje se v nepojmenované prostranství před vzácným severním portálem Týnského chrámu, dál je překlenuta domem a pokračuje až k ulici Masné. Jak píše Zikmund Winter, má ulice sedm rohů a sedm cípů, je samý roh a samý kout a záhyb. Je to příkladně klikatá ulice, ukázka středověkého obranného systému, v němž nepřítel nemůže nezabloudit.

Objekt s č. p. 622/I v Týnské ulici č. 17 je nemovitá kulturní památka, zapsaná v Ústředním seznamu nemovitých kulturních památek. Nachází se na území Pražské památkové rezervace, památky chráněné organizací UNESCO. Dům s č. p. 622/I hledí do Týnské ulice pouze vchodem. Neobvyklý tvar parcely a nejednotná zástavba svědčí o stáří místa. I když se tvar parcely v minulosti jistě víckrát změnil, její situace i po mnoha stech letech uvnitř bloku domů připomíná původní dvůr. Poprvé je v pramenech tato lokalita připomínána k roku 1403 jako dvůr Fikerův. Od 15. století se v domě datuje pivovar a sladovna. Počátkem 18. století se domu začne říkat U Urbanů podle majitele a sládka Jana Urbana.

Na nejstarší zástavbu navázal dům renesanční podobou, zažil barokní i klasicistní přestavby. Východní křídlo a hlavní budova byly upraveny roku 1841 Janem Maxmiliánem Hegerem. Roku 1927 byla hlavní část domu nahrazena novostavbou čelem do Týnské ulice podle plánů stavitele A. Möse.

Navzdory titulu kulturní památka, dům neustále chátral, takže z některých jeho částí zbyly jen nosné zdi, krovy a dřevěné stropy byly napadeny houbami a hnilobou a do nejvíce zdevastovaného severního křídla objektu, provizorně podepřeného, byl zakázán přístup. Názorná je fotodokumentace před rekonstrukcí a po dokončení oprav. MČ Praha 1 rozhodla, že dům opět postaví na nohy a určila mu funkci domu s pečovatelskou službou. Stavební povolení bylo vydáno 14. 8. 1995. Projekt zpracoval Architektonický atelier Alexandra Gjurice. Rekonstrukce se týkala východního, západního a severního křídla zadního traktu. Po statickém zajištění následovala repase historického krovy, výměna střechy, vybudování nových technických sítí, omítek, podlah, rozvodů elektřiny, nových oken, půdní vestavba, fasád a v neposlední řadě došlo i na úpravu dvora, kde zůstaly zachovány dva vzrostlé stromy.

Dům s pečovatelskou službou byl předán do užívání MČ Praha 1 v lednu 1998. Jde o polyfunkční sociální zařízení, kde je pro trvalé bydlení určeno 18 jednopokojových bytů a jeden dvoupokojový. K bytům, které si nájemci zařizují vlastním nábytkem, patří předsíň, sprchový kout a WC. Jedna z bytových jednotek je speciálně upravena pro vozíčkáře. Krátkodobému ubytování slouží tři jednopokojové byty, které mohou obývat staří lidé, jejichž děti potřebují na krátký čas odcestovat. Dům s pečovatelskou službou je vybaven denním stacionářem, jenž sestává z klubovny a místnosti pro odpočinek. V klubovně se setkávají senioři z celé Prahy, poslouchají přednášky, mohou využívat jazykové kurzy, procvičují si paměť. Společná jídelna je zařízena pro 35 strážníků. Dům je vybaven soukromou ordinací lékaře, který přednostně poskytuje služby obyvatelům domu. Každý byt je vybaven vlastním „přípátkem“, jímž je spojen s pečovatelskou službou.

Prameny: Mgr. Ant. Ederer, kronikář MČ Praha 1; Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

DNY EVROPSKÉHO DĚDICTVÍ 2013

GARANT MČ PRAHA 1

KOSTEL SV. VAVŘINCE | Malá Strana, Hellichova 18

Hellichova ulice začíná nad zahradami Čertovky, stoupá k Újezdu a za křižovatkou pokračuje k vrchu Petřínu, kde končí u Seminářské zahrady. Svůj dnešní název nese po českém malíři, který v této ulici bydlel. Josef Vojtěch Hellich je autor známého portrétu spisovatelky Boženy Němcové a byl prvním kustodem sbírek Muzea království Českého.

Nejméně šest sakrálních staveb bývalo na dnešním území metropole zasvěceno svatému Vavřinci. Dosud se z nich zachovalo pět, z nich dvě již mají jiná zasvěcení. Mučedník sv. Vavřinec byl jedním ze sedmi římských jáhnů¹, kteří byli umučeni při pronásledování křesťanů římským císařem Valerianem. Po smrti papeže Sixta II., byl Vavřinec pohany vyzván k vydání církevních pokladů, on je však na místo toho rozdál chudým křesťanům.

Bývalý kostel sv. Vavřince v Nebovidech². Jednoduchá románská stavba pochází z 12. století, byla přestavěna ve 14. století. Prostorové uspořádání raně středověké stavby kostela, bylo zjištěno průzkumem v roce 1955, který provedl Dr. Vladimír Píša. Půdorys stavby se odlišoval nejen od běžné produkce románské architektury v Praze, ale i od dochovaného fondu památek na území Čech. Sv. Vavřinec představuje vzácný typ kostela s věží mezi obdélnou lodí a kněžištěm, který má pravoúhlý půdorys. Zúžené podvěží vytváří v interiéru kostela jakýsi chór, spolu s triumfálním obloukem³ zvýrazňující kněžiště. Délka lodi byla asi 12m, šířka kolem 7m. Z románského období pocházely také zbytky dvou oken, která byla při pozdější přestavbě zazděna. Rozsáhlá gotická přestavba kolem roku 1378 při-

pojila ke kostelu boční loď s křížovou klenbou a sakristii. Kolem roku 1390 vyzdobil interiér kostela krásnými malbami neznámý autor, který byl vyučen v dílně Mistra treboňského oltáře. Kostel prošel i barokní přestavbou a v roce 1784 byl kostel zrušen a spolu s pozemkem okolního hřbitova prodán a klasicistně přestavěn na obytný dům s malými byty.

V letech 1984–1985 byl v souvislosti s připravovanou generální rekonstrukcí objektu proveden výzkum ve východní části kostela a na hřbitově. Jedním z nejdůležitějších výsledků se stal objev pohřebiště, jednoznačně porušeného při stavbě románského kostela, protože hroby mají v zásepě střípky keramiky z 11. století. Své stavební rehabilitace se objekt dočkal v letech 1985–1991. Autorem projektu se stal ing. arch. Josef Hyzler, který proměnil chátrající objekt v hudební a výstavní síň s kapacitou cca 100 míst. Rekonstrukce proběhla s cítem k zachování architektonických kvalit cenné památky. Nejpozoruhodnější a nejvzácnější zachované součásti kostela jsou rozsáhlé zbytky středověké výmalby. Na severní stěně původního románského kostela byly dokonce odkryty románské nástěnné malby, přesahující i na triumfální oblouk. V horním pásu se nachází poměrně dobře zachovaná scéna Snímání z Kříže. Významné zhodnocení interiéru a podstatné rozšíření koncertních možností přinesla v roce 1995 instalace vzácného varhanního pozitivu⁴ pocházejícího z dílny českého varhanáře 18. století Bedřicha Semráda. Instalaci předcházela složitá, více jak jeden rok trvající rekonstrukce tohoto hudebního nástroje.

¹ označení pro pověřeného člověka, který vykonává službu charitativního a administrativního charakteru, podílí se na bohoslužbách, předčítá posvátné texty, vyučuje náboženství. Pro svůj úřad musí být vysvěcen. Jáhenství je prvním stupněm svátosti kněžství.

² osada Nebovidy byla připojena k Malé Straně v roce 1360.

³ neboli vítězný oblouk odděluje hlavní loď od presbyteria (kněžiště)

⁴ malé jednomanuálové varhany bez pedálu

Prameny: Mgr. Ant. Ederer, kronikář MČ Praha 1; Umělecké památky Prahy, Pavel Vlček a kolektiv, ACADEMIA nakladatelství AV ČR (1999); web

